Tai 1971 m. spalio mėn. ir padarė Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutas.

Tyrinėtoje kalvos dalyje rasta dar 70 nedegintų mirusiųjų kapų.

Mirusieji laidoti eilėmis, mediniuose karstuose, aukštielninki, ištiestomis kojomis, galva vakarų kryptimi.

43-se kapuose iš 70 mirusieji palaidoti visai be įkapių. Menkos įkapės ir kituose kapuose. Daugiausia tai Lietuvos—Lenkijos ir Švedijos XVI—XVII amžių monetos ir peiliai. Monetų rasta 13-koje kapų, peilių — 10-tyje kapų. Kartu su monetomis dažnai buvo aptinkamos ir odinės piniginės. Tik 3-se kapuose rasti žalvariniai žiedai — Nr. 13 ir 60 — juostiniai, moters kape Nr. 37 — su stiklinėm akutėm. Tik 3-se kapuose (Nr. 37, 40, 48) rasti diržai arba jų dalys, viename vyro kape (Nr. 19) galąstuvas.

Turtingiausiame moters kape Nr. 62 rasti 2 žalvariniai auskarai, 1 žalvarinė plokščia ažūrinė segė ir 1 žalvarinė saga su kilpute.

Vyrų kapuose Nr. 40 ir 42 rasta po geležinį pentinį kirvį.

Senkapis datuojamas XVI—XVII amžiais. Dalis mirusiųjų, galimas daiktas, palaidoti XVIII a. Apie ankstyvesnius kapus duomenų nėra.

KITI 1970—1971 M. TYRINĖTI KAPINYNAI

Aleknonys-Radastos, Alytaus raj.

Alytaus kraštotyros muziejus 1970 m. kasinėjo žvyrduobių suardytos gyvenvietės ir kapinyno likučius. Atidengtas apie 33 m^2 plotas. Rasta puodų šukių brūkšniuotu ir grublėtu paviršiumi, taip pat truputis žiestų. Kartu rasti du apardyti kapai. Mirusieji laidoti nedeginti, kapai buvę apdėti akmenimis. Prie griaučių gulėjo du žalvariniai rombinio piūvio vielos antsmilkiniai, dvi žalvarinės šaukštinės antkaklės, žalvarinė lankinė segė lenkta kojele ir dvi žalvarinės juostinės apyrankės. Radiniai leidžia kapus datuoti IV a.

Kasinėjimams vadovavo muziejaus direktorius H. Lizdenis.

Gintališkė, Plungės raj.

Telšių kraštotyros muziejus 1971 m. tęsė 1968—1969 m. vykdytus X—XIV a. kapinyno kasinėjimus[1]. Rasti dar 5 sudegintų mirusiųjų kapai ir kelios dešimtys apeiginių duobių. Sudegintų

[1] **V. Valatka,** Gintališkės kapinyno, Plungės raj., tyrinėjimai 1968—1969 metais. — Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1968 ir 1969 m., Vilnius, 1970, p. 89—99.

mirusiųjų palaikai supilti į nedidelius karstelius arba į nedideles duobutes. Apeiginės duobės iškastos kapinyno teritorijoje ir šalia jo. Duobių dugne rasta žalvarinių žiedinių įvijų, o duobes užpildančioje žemėje — pavienių dirbinių ir jų fragmentų iš suardytų kapų.

Kasinėjimams vadovavo muziejaus direktorius V. Valatka.

Grigiškės, Trakų raj.

Miestelio pietryčių pakraštyje, buvusio Afendejevičių kaimo laukuose, dabar to paties vardo gatvėje, ūkinių darbų metu buvo randama archeologinių radinių. Iš jų į Trakų istorijos muziejų prieš keletą metų pateko apdegę geležinis plačiaašmenis kirvis ir įmovinis ietigalis, būdingi XI—XIII a.

1971 m. Trakų istorijos muziejus ištyrė 50 m^2 plotą, kuris beveik ištisai iškasinėtas bulviarūsiais. Rasti ant šono gulinčio arklio griaučiai be jokių aprangos daiktų.

Kasinėjimams vadovavo muziejaus darbuotoja D. Andrašiūnaitė.

Bajorai, Rokiškio raj.

Kriaunų apylinkės Bajorų kaime, nedidelėje kalvoje, buvo senkapis. Iš kalvos nuo seno kasamas žvyras, ir didesnioji jos dalis jau nukasta. Pasakojama, kad, kasant žvyrą, buvo randama žmonių kaulų ir žalvarinių grandelių.

1970 m. liepos 20—31 d. Rokiškio kraštotyros muziejus žvyrduobės šiaurės rytų pakraštyje atidengė 16 m^2 perkasą ir pietiniame žvyrduobės pakraštyje — 8 m^2 perkasą. Tačiau kapų nerasta.

Kasinėjimams vadovavo muziejaus vyr. m. b. S. Juodelis.

Kunigiškiai, Šilalės raj.

Dešiniajame Jūros krante, slėnyje tarp pievų, yra nedidelė, kiek pailga kalvelė, vadinama milžinkapiu. 1971 m. Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutas patikrino šį objektą. Buvo iškastas 20 m^2 perkasas ir rasta 2 vaikų kapai. Mirusieji laidoti nedeginti, įkapes sudarė tik žiedeliai paplatinta priekine dalimi. Be to, rasta 1—1,2 m skersmens duobė, kurios dugne, 1 m gylyje, buvo degėsių sluoksnelis.

Kasinėjimams vadovavo Istorijos instituto vyr. m. b. V. Urbanavičius.

Daugidonys, Eišiškių raj.

Į rytus nuo kaimo, šalia kapinaičių, dirbamame lauke buvo kelių akmenų krūsnių likučiai. Buvo spėjama, kad tai suardytų iš akmenų krautų pilkapių likučiai.

1971 m. rugpiūčio 9—10 d. Lietuvos TSR Istorijos ir etnografijos muziejus ištyrė tris tokias geriau išlikusias akmenų krū-

vas. Paaiškėjo, kad tai ne archeologiniai paminklai, o iš dirbamo lauko surinkti akmenys.

Kasinėjimams vadovavo muziejaus archeologijos skyriaus vedėja B. Tautavičienė.

III. KITŲ PAMINKLŲ TYRINĖJIMAI

MITOLOGINIŲ AKMENŲ TYRINĖJIMAI 1970—1971 M.

VYTAUTAS URBANAVIČIUS

Vieni mažiausiai pažįstamų Lietuvos archeologinių paminklų yra vadinamieji mitologiniai akmenys. Jie būna įvairaus didumo ir formos, dažnai turi iškaltus įvairius ženklus ir dubenis. 1970 m. Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutas pradėjo šių akmenų aplinkos tyrinėjimus. 1970—1971 m. buvo ištirta apie 30 mitologinių akmenų aplinka. Prie daugelio iš jų aptikta anglių, puodų šukių, gyvulių kaulų. Minėti radiniai leidžia spėti prie šių akmenų buvus senovės lietuvių šventvietes.

Daugiausia duomenų davė dubenuotų akmenų aplinkos tyrinėjimai. Pagal dubens formą juos galima suskirstyti į akmenis su didesniais plokščiadugniais dubenimis ir akmenis, kurių dubenys yra apvaliu smailėjančiu dugnu.

Pirmosios tokios šventvietės liekanos prie akmens su plokščiadugniu dubeniu buvo kasinėtos 1970 m. Šilalės kaime, šalia Mosėdžio (Skuodo raj.). Čia pelkėse esančioje sausesnėje salelėje yra vadinamasis Šilalės kūlis — didelis akmuo. Netoli jo gulėjo pusiau ant šono nuverstas akmuo su iškaltu dubeniu. Sausindami pelkę, melioratoriai iškėlė šį akmenį ir padėjo šalia Šilalės kūlio. Atsitiktinai čia užsukęs Kretingos rajono architektas I. Jablonskis dubenuotojo akmens vietoje pastebėjo anglių ir puodų šukių. Apie tai nedelsdamas informavo Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutą, kuris ištyrė šią vietą.

Atkasus 7×9 m plotą, paaiškėjo, kad minėtasis akmuo yra stovėjęs prie židinio. Židinį sudarė 1,5 m skersmens ir 0,7 m gylio duobė, kurios dugno pakraštys apjuostas 10—15 cm dydžio akmenų vainiku. Duobės šlaitai nuolaidūs, grįsti didesniais ak-